

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สามประการ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการปรับบทบาทการดำเนินงานทางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น 2) เพื่อวิเคราะห์ผลจากการดำเนินงานทางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น 3) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของบทบาทการดำเนินงานทางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนในอนาคต

เอกสารขั้นต้น ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานของการศึกษาในเรื่องนี้ ได้แก่เอกสารทางการเมืองของอาเซียนทั้งที่เป็นรายงานการประชุม คำแถลงการณ์ของผู้นำประเทศสมาชิกและข่าวสารที่เผยแพร่สู่สื่อมวลชนของสำนักเลขาธิการอาเซียน รวมถึงเอกสารชั้นรองที่นำมาใช้ คือ บทความที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการ ประกอบกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งโดยการสัมภาษณ์บุคคล และการสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

จากการศึกษาพบว่า 1) ในยุคหลังสงครามเย็น ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในต่างมีอิทธิพลต่อการปรับบทบาททางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน 2) สถานะความไม่มั่นคงทางการเมืองระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญอันก่อให้เกิดความความเคลือบแคลงสงสัยและความไม่มั่นคงต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3) ปัจจัยอื่นๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปรับบทบาทของอาเซียน คือ การพลิกผันของปัญหาขัดแย้งพื้นฐาน เช่น กรณีข้อพิพาททางเขตแดนในทะเลจีนใต้ การลุกฮือของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในอินโดนีเซีย ในขณะที่การอุบัติขึ้นของปัญหาซึ่งมี

ลักษณะข้ามชาติ เช่น ปัญหาการก่อการร้ายระหว่างประเทศ การลักลอบค้ายาเสพติด และความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่องของสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาดังกล่าวพิจารณาได้ว่าเป็นภัยคุกคามใหม่ของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น 4) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในมีอิทธิพลต่อการปรับบทบาททางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนในสองแนวทางด้วยกัน คือ ประการแรกอาเซียนได้ปรับตัวโดยการขยายโครงสร้างขององค์กรโดยการรับเวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเพื่อขยายผลความร่วมมือทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจต่อการบรรลุเป็น "อาเซียน-10" (ASEAN-10) ประการที่สอง อาเซียนได้พยายามยกระดับบทบาททางด้านการเมืองและความมั่นคงในบริบทที่กว้างขึ้นของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยการส่งเสริมกลไกเพื่อความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ARF) ซึ่งถือเป็นกลไกใหม่ทางด้านความมั่นคงที่ อาเซียนสร้างขึ้น ประกอบกับการขยายผลความร่วมมือทางด้านการเมืองและความมั่นคงโดยการขยายบทบาทของสนธิสัญญาไมตรีภาพและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) และการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศกับประเทศคู่เจรจา (ASEAN-PMC) ให้ครอบคลุมในประเด็นทางด้านความมั่นคง 5) แนวโน้มทางด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนในระยะสั้นนั้น อาเซียนมีแนวโน้มที่จะไปสู่การกระชับความร่วมมือกับกลุ่มประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีได้มากขึ้น ในรูปของ "ASEAN+3" โดยอาเซียนหวังว่าการกระชับความร่วมมือดังกล่าวจะเพิ่มศักยภาพทางด้านการค้า และเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ทั้งสองภูมิภาค ส่วนเป้าหมายในระยะยาวนั้น อาเซียนปรารถนาให้เกิด "ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" โดยการกำหนด "วิสัยทัศน์อาเซียน 2020" ซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ตามแนววิสัยทัศน์อาเซียนจะเสริมสร้างความเข้มแข็งและความมีเอกภาพให้กับบรรดารัฐสมาชิก ตลอดจนการคงไว้ซึ่งบทบาททางด้านความมั่นคงในเวทีระดับภูมิภาคของเอเชีย-แปซิฟิก

The three main objectives of this thesis are : 1) to study the internal and external factors that influenced the adjustments made by ASEAN to its Political and Security roles in the Post-Cold War Era; 2) to study the adjustments of ASEAN's Political and Security roles in the Post-Cold War Era; 3) to analyze the potential trends for ASEAN's Political and Security roles in the future.

Primary sources of research material for this study were official ASEAN documents : Minutes of ASEAN meeting, transcripts of speeches given by ASEAN leaders, and the ASEAN secretariat's press releases. Secondary sources included relevant articles, academic documents, and interviews, both in person and via e-mail correspondences, with specialists in South East Asia politics.

Results from the findings of this research suggest the following :

1) In the Post-Cold War Era, there were both internal and external factors that influenced the changes that ASEAN has made to its political and security roles. 2) The atmosphere of international political uncertainty was considered as a key factor in creating suspicion and insecurity in the South East Asia region. 3) Other factors which influenced ASEAN's adjustments were the resurrection of fundamentalist conflict such as territorial disputes in the South China Sea, the rise of separatist movement in Indonesia,

while the emergence of transnational issues such as international terrorism, the trafficking of narcotics and continuing environmental degradations are considered as a new treats for ASEAN in the post cold war era. 4) The interaction of external and internal factors has had an impact on ASEAN's Political and Security roles in two ways. First, ASEAN has enlarged its organizational structure, and united political and economic cooperation by admitting Vietnam, Laos, Myanmar and Cambodia as new members, to become the "ASEAN-10". Secondly, ASEAN has been attempting to elevate its political and security roles in the wider Asia-Pacific arena with the introduction of the ASEAN Regional Forum (ARF) as a new political mechanism and also by enhancing political and security cooperation through The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC) and the ASEAN-PMC meetings. Concurrently, 5) ASEAN has potential trends for its Political and Security roles. In the short-term, ASEAN will strengthen its cooperation with China, Japan and South Korea with the introduction of "ASEAN+3" by strengthening ties with these countries, ASEAN is hoping to enhance its competitiveness through mutually beneficial trade, and increase regional security. In the long-term, ASEAN is aiming to become "A Concert of South East Asian Nations" through the implementation of "ASEAN Vision 2020". The ultimate aim of ASEAN Vision 2020 is to unite its member's solidarity and cohesion, and in so doing, maintain an active security role in wider Asia-Pacific arena.